

[Vědecké teorie – uzavřenost]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1997](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1997](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 9. 11. 1997
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 9. 11. 1997

[Vědecké teorie – uzavřenost]

C. W. von Weizsäcker připomenul v roce 1985 (viz: 7204, s. 9), že 15 let před Kuhnem (který oslovil mnohé vědce svou tezí o výměně paradigmat) „popsal vývoj teoretické fyziky jako sled uzavřených teorií“, přičemž „jako uzavřenou označuje Heisenberg takovou teorii, kterou už nelze zlepšit malými změnami“. Po mém soudu poněkud máte termín „uzavřenost“. Před několik desetiletími, vlastně brzo po světové válce, zdůrazňuje Rádl nezbytnost pohledu na vědecké teorie a vůbec myšlenky jako na něco, co se rodí, vyvíjí a chradne, event. umírá, ale protože je původně biolog, je dalek toho, aby integritu myšlenky shledával v nějaké neměnnosti a zejména uzavřenosti vůči myšlenkám jiným. Problém je spíš jinde: nová teorie resp. nový základ, nová soustava principů či paradigmat se musí vytvořit postupně, i když ten nápad sám je na počátku jako blesk (a tím pádem podezřelý, neboť nás napadají nejrůznější myšlenky, většinou nespolehlivé až bláznivé), ale je to postup jiného typu než postup v rámci teorie staré. Není rozumného, logického, argumentačně podepřeného způsobu v rámci staré teorie, který by dovolil z ní vykročit k teorii nové (zatímco naopak nová teorie je schopna dát ve svém rámci místo té staré, tj. nejen místo muzeálního exponátu, nýbrž místo, které dává smysl v rámci interpretace, založené na nové teorii. Nic podobného není možné v rámci teorie staré. Rádl pochopitelně má pravdu jen do té míry, pokud jeho výklad chápeme metaforicky. Myšlenka – žádný myšlenka – není sama o sobě živá, nechová se tedy jako samostatný živý organismus. Ale podoba s organismem je nepochybná.

(Praha, 971109-1.)